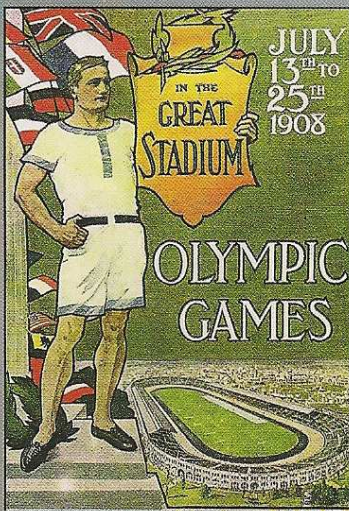

Filatelie

2012

6

blad voor POSTZEGELVERZAMELAARS waarin opgenomen DePhilatelist • verschijnt NIET in de maand juli

Olympische Spelen

1908/1948 Londen

OLYMPISCHE SPELEN IN LONDEN

LAURENTZ JONKER, ZWOLLE

Aanvankelijk zouden de Olympische spelen van 1908 in Rome plaatsvinden. In een wedloop met Berlijn was aan Rome de voorkeur gegeven. Na een alles verwoestende uitbarsting van de vulkaan Vesuvius begin april 1906, moesten alle middelen in Italië aangewend worden voor de wederopbouw van Napels en omgeving. Ten tijde van het onheil werd het tienjarig bestaan van de Olympische spelen in Athene gevierd met de zogenaamde 'Tussenspelen'. Bij die gelegenheid gaven de Italianen de Olympische spelen terug. Engeland werd bereid gevonden de organisatie over te nemen. Eenvoudig was dat allerminst. De tijd om een goede accommodatie te vinden en een nieuw Stadion te bouwen was erg kort. De organisatie van de 'Franco-British Exhibition', die ten doel had om de economieën en handelsbetrekkingen van beide landen op een hoger peil te brengen, hadden een gewillig oor om de Spelen in haar tentoonstelling te laten integreren. Voor een derde keer werden de Olympische

Een mooie sportzomer is aanstaande. Eerst het Europees kampioenschap voetbal in Polen en de Oekraïne, gevolgd door de Tour de France en als onze rood omrande ogen sterren zien van het vele uren TV kijken, worden wij getraakteerd op uitzendingen van de Olympische spelen die voor de derde keer in London worden gehouden (Afb. o). Dit verhaal kijkt terug in de historie van Olympische Spelen die eerder in de Engelse hoofdstad plaatsvonden.

spelen gecombineerd met een 'wereldtentoonstelling'. Die van Parijs in 1900 en van St. Louis in 1904 waren geen succes. Londen had weinig keus en de organisatie was allang blij het op een akkoordje kunnen gooien met de hoge heren van de tentoonstelling bij Shepherd's Bush in het noordwesten van Londen. Alle gebouwen waren uit wit marmmer opgetrokken. De 'Great Stadium',

ook wel 'The Great White City' (Afb. 1, 1a) genoemd, verwierf een prominente plaats in het tentoonstellingscomplex. Opzienbarend aan dit stadion was naast de atletiek- en wielervedden het 100 meter lange zwembad voor de hoofdtribune (Afb. 1b). De IVe Olympiade is, ondanks de vele schoonheidsfoutjes, de eerste die haar naam waardig is. De 2.056 deelnemers komen uit 23 landen

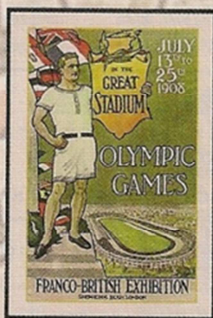
met een Brits aandeel van nog geen 30 procent. Ter vergelijking met 1904: 629 deelnemers uit 12 landen met maar liefst 85 procent Amerikaanse sporters. Er werd mede om de Olympische eer gestreden in sporten die wij heden niet meer als zodanig kennen; zoals motorboot races, 'jeu de paume' (kaatsspel), paardpolo, lacrosse, rackets, rugby, touwtrekken en indoor tennis. Ook was het kunstrijden op de schaats een onderdeel van deze Spelen. Een later incurant atletieknummer was in die tijd het hoog- en verspringen uit stand. In beide disciplines won de Amerikaan Ray Clarence Ewry. Verbazingwekkend was de prestatie van Ewry die bij acht deelnames op drie Olympiades evenzo vele malen goud won. Daarbij twee keer bij het hink-stap-springen uit stand, een nummer dat alleen in 1900 en 1904 gehouden werd. (Afb. 2, 3) Na 1912 werden deze onderdelen uit het Olympisch programma geschrapt. Het meest spraakmakende van deze Olympische spelen was het verloop van de marathonwedstrijd.

o

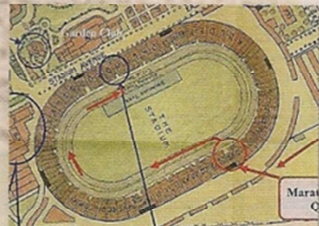
2

1

1a

1b

3

4

4a

5

6

8

8a

8b

7

9

De afstand die de marathon ook nu nog kent, die van 42 km en 195 m, kreeg in 1908 gestalte, maar werd pas vanaf 1924 definitief. De lengte van deze afstand, was die van kasteel Windsor (Afb. 4, 4a) tot aan de finishlijn voor 'the Royal box' van het Olympisch stadion. Het was een verzoek van de koninklijke familie om de start in het park van kasteel Windsor te laten beginnen. Zo'n 75 atleten uit 18 landen hadden zich ingeschreven voor de marathon. Om verschillende redenen namen 55 atleten deel, waaronder niet vijf, maar vier Nederlanders. Willem Wouter Wakker was onze enige landgenoot die 'The Great Race' uitliep op ruim 33min van de winnaar. Hij klasseerde zich als 20e. De marathonloop werd ook 'The Great Race' (zie pijl) genoemd. - Het stempel is van de dag na de marathon: '1Y 25, 08' (Afb. 5). Slechts 27 atleten uit 12 landen bereikten de finish. Het 'Official Report' verhaalt over een verraderlijke zon die dag met een atmosfeer die drukkend warm is. De Ansichtkaart met het tentoonstelling-stempel

'Franco-British Exhibition, 1y 24, 08' (Afb. 6) - de datum van de marathon! - ondersteunt dat. De afzender schrijft over het weer: 'The weather is grand - simply roasting hot' (zie pijl). De Zuid-Afrikaan Hefferon leidde lange tijd en zijn voorsprong was na 32 km tot 4 min. opgelopen. Vanaf dat moment versnelt Dorando en spurt Hefferon na 40 km voorbij. De Amerikaan Johnny Hayes, die een kleine vijf minuten achter Dorando ligt, begint eveneens aan zijn inhaalrace. Ook hij passeert de moegestreden Hefferon. De vroegtijdige krachtsinspanning van Dorando moet hij op de laatste meters in het stadion bekopen. Van uitputting kan hij nauwelijks op de benen staan, weet niet meer of hij links- of rechtsom het stadion moet nemen, waggelt de stadionbaan op (Afb. 7) en zakt door zijn benen. Nadat Dorando lichtelijk weer bij zijn positieven is geraakt en door omstanders op de been wordt geholpen, stort hij toch nog enkele keren neer. Ondersteund door artsen en wedstrijdcommissarissen wankelt

Dorando door het finishlint. Meer dood dan levend wordt hij per ambulance afgevoerd. De officiële ansichtkaart toont Dorando die het finishlint doorbreekt, met links van hem Jack Andrew, 'clerk of the course' en rechts dr. Bulger, 'chief medical officer' (Afb. 8) Door alle consternatie is Hayes op slechts 32 sec. de eindstreep gepasseerd. De tragische gebeurtenis krijgt een staartje. De morele winnaar Dorando Pietri wordt door zijn onreglementair verlopen race - hulp van buitenstaanders is niet toegestaan, zegt het protocol - terecht gediskwalificeerd en Johnny Hayes wordt als winnaar uitgeroepen. (Afb. 9) De tot held verheven Dorando ontvangt voorafgaand aan de medaille-uitreiking aan de Olympische winnaars, uit handen van Koningin Alexandra voor zijn dramatisch verlopen prestatie als morele winnaar een speciale prijs: de 'Queen's Cup' (Afb. 10) Niet Hayes, maar Dorando sprak tot de verbeelding. Iets waar geschiedschrijvers nu nog al te graag op terugkomen. Italië en Engeland bekronen zijn sportieve prestatie

met diverse zegels en stempels. (Afb. 11). Tenslotte: het 'White City Stadium' wordt in 1985 gesloopt. In 1908 werden geen Olympische postzegels en stempels uitgegeven. Als alternatief worden de twee tentoonstellingstempels in Olympische verzamelingen opgenomen. Het streven is het vinden van de verschillende Olympische wedstrijddata. Het tweede speciale stempel is: 'Ballymacclinton Shepherds-Bush Exhibition', welk gebruikt werd op het postkantoor van de 'Irish Village' (Afb. 12, 12a). De datum van dit stempel: '0C 24, 08' was de dag van de voetbalfinale Engeland-Denemarken (2-0). Tot slot de afbeelding van het 'Stadium' stempel dat op het telegraafkantoor in het stadion zou zijn gebruikt. Tot op heden is geen enkele telegram of ontvangstbewijs met dit attractieve stempel gevonden. (Afb. 13)

1948

(Afb. 14) Het is 1948 als de sporters uit de 'hele' wereld elkaar na een onderbreking van twaalf jaar weerzien. De Tweede Wereldoorlog ligt vers in het geheugen en de gevolgen zijn voelbaar. Kleding en voedsel zijn nog op de bon. IOC voorzitter de Belg Henri de Baillet-Latour overlijdt in die periode en wordt opgevolgd door de Zweed Sigfrid Edström (afb. 15) Onder zijn regime worden de Olympische spelen aan Londen vergeven. Ondanks de zware bombardementen op Londen zijn de sportaccommodaties redelijk intact gebleven. Het Wembley stadion (Afb. 16), de voetbaltempel bij uitstek, ondergaat een wijziging: de aanleg van een atletiekbaan. Duidelijk is dat het sobere Olympische spelen worden. De atleten worden

10

12

12a

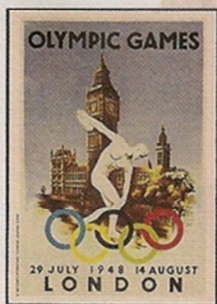
13

15

18

14

16

17

19

20

21

21a

22

24

23

niet, zoals in Berlijn 1936 in een Olympisch dorp ondergebracht, maar in universiteitgebouwen en sombere legerbarakken van kazernes zoals in Uxbridge (Afb. 17). Het organisatie comité staat onder de strakke leiding van IOC lid Lord David Burghley, de markies van Exeter. Burghley (Afb. 18) zegevierde op de 400 m horden op de spelen van Amsterdam in 1928 en hij was ruim 30 jaar (1946-1976) president van de IAAF (International Association of Athletic Federations). Duitsland en Japan, gekenmerkt als de 'boosdoeners' van de 2e Wereldoorlog, worden niet uitgenodigd. Daarentegen Italië en Oostenrijk wel. Bijna 4.100 atleten vertegenwoordigen 59 landen op deze 14e Olympische spelen. Op de openingsdag van de Olympische spelen 29 juli, zien 80.000 toeschouwers de oud Cambridge student en atleet John Mark als laatste jakkal estafeteloper (Afb. 19) de Olympische vlam ontsteken, alvorens Koning George VI (Afb. 20) de spelen officieel opent. Het weer is zeer divers. Van verzengende hitte tot aan plensbuien. Het gaat te ver

om de spelen van haver tot gort door te nemen. Vermeldingwaardig is de marathonloop die een verloop kent gelijkend aan die van 1908. De Belg Etienne Gailly komt als eerste het Wembley stadion binnen. Daar stort hij dodelijk vermoeid in elkaar en wordt gepasseerd door de Argentijn Delfo Cabrera en de Brit Thomas Richards. Gelukkig herpakt Gailly zich, staat op en wordt alsnog derde op 42 sec. Een ander hoogtepunt is het eerste loopnummer de 10.000m. Een nieuwe grootheid in de atletieksport dient zich aan. Het is de Tsjech Emil Zatopek (Afb. 21, 21a) die de Marokkaanse Fransman Alain Mimoun-O-Kacha (Afb. 22) op grote achterstand zet. Met 11,8 sec. verpulvert hij het Olympisch record van 1932. De wilskrachtige terriër met zijn karakteristieke stijl van lopen, wordt op de 5.000 m nipt door de Belg Gaston Reiff verslagen. Vier jaar later in Helsinki behaalt 'de verschrikkelijke wonderloper' liefst drie gouden medailles, inclusief de marathon. Een ongekennde prestatie. Zowel op de 5.000 m als de 10.000 m wordt Mimoun tweede. In

Melbourne 1956 haalt Minoum zijn gram en revancheert zich door dit keer de marathon te winnen en Zatopek die slechts zesde wordt, voor te blijven. In 1948 is Zatopek tot dan het grote idool van de Britten. Dat is echter van korte duur. De sensatie van deze spelen wordt niet de Tsjech maar een Nederlandse huismoeder van 30 jaar. Fanny Blankers-Koen (FBK) is haar naam (Afb. 23). In 1940 is zij getrouwd met haar trainer-coach en voormalig Nederlands kampioen bij het hink-stap-springen in 1931 en 1932 Jan Blankers. Hij was deelnemer in deze discipline op de Olympische spelen in 1928. Van jongs af aan geeft Fanny blijk van haar natuurlijke aanleg en atletisch vermogen. Ze blinkt uit in turnen en zwemmen. Haar eerste medaille wint zij met een zwemwedstrijd. Ze droomt van zo goed te worden als Willy den Ouden en Rie Mastenbroek, de toonaangevende zwemsters in die tijd, en verzamelt van hen alle krantenknipsels. De concurrentie in deze tak van sport is moordend en als Fanny ook haar grote talent in atletiek tentoonspreidt, kiest zij voor deze sport. Al snel blijkt haar uithoudingsvermogen en in 1935 breekt zij het Nederlands record op het incurante nummer: 800 m. Dit loopnummer vond men in die tijd te lang en vrouw onwaardig. Na het debacle op deze Olympische afstand in 1928, waar een deel van de vrouwen uitgeput aan de finish kwam, werd deze afstand van het Olympisch programma geschrapt om pas in 1960 te Rome weer opgenomen te worden. Fanny concentreert zich daarom meer op de sprintnummers en het springen. Wat goed is komt snel en de 18-jarige Fanny Koen wordt

geselecteerd voor Berlijn 1936. Als kampioene bij het hoogspringen en op de 4x 100 m estafette mag zij in de Duitse hoofdstad Olympische ervaring opdoen. Met een vijfde en een zesde (hoogspringen) plaats in beide finales doet zij dat geenszins onverdienselijk. De afgebeelde Olympische ansichtkaart (Afb. 24) getuigt van haar deelname. Wanneer uw auteur Fanny Blankers-Koen jaren geleden bij het slaan van de eerste paal van het sportmuseum 'Olympion' (inmiddels ter ziele) in Lelystad ontmoet en de kaart laat zien, bevestigt zij mij dat de gedresseerde heer Kranenburg een kennis van haar vader was die haar verzocht hem een kaartje te sturen. Als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt loopt haar Olympische aspiratie een flinke deuk op. In 1941 en 1945 wordt ze moeder. Tussendoor verbetert zij in 1943 wereldrecords bij het hoog- en verspringen (1,71 m om 6,25 m). Na het behalen van twee Europese titels in Oslo 1946, werkt de allround atlete toe aan haar vorm voor de Olympische spelen van 1948. In Londen kraait de victorie. Op de 100 m sprint wint FBK (Afb. 25: zegel Dominicaanse Republiek 1957 met haar autogramme/handtekening;) op 2 augustus haar eerste gouden plak (Afb. 26). Zo overduidelijk FBK op de 100m zegevierde, zo nipt is haar zege op de 80 m horden twee dagen later (Afb. 27, 28). De Britse Maureen Gardner klokte dezelfde tijd met in haar kielzog een andere geduchte concurrente de Australische Shirley Strickland (Afb. 29) Opnieuw twee dagen later wordt de finale van de 200m gelopen. Op een met plassen doordrenkte baan snelt Fanny Blankers-Koen overtuigend

25

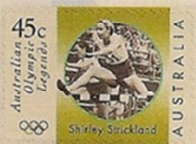
26

27

28

29

30

31

32

33

naar de overwinning (Afb. 30, 31). De vierde gouden medaille wordt op 7 augustus een feit. De triomf op de 4x 100m is een speciale. Het kwartet vrouwen bestaat uit vier getrouwde dames: Xenia Stad-De Jong, Nettie Witziers-Timmer, Gerda van der Kade-Koudijs en Fanny Blankers-Koen. (Afb. 31) FBK had mogelijk ook zes keer goud in de wacht kunnen slepen. Haar in 1943 gevestigde wereldrecords bij het hoog- en verspringen werden niet overtroffen. Deelname aan deze onderdelen was een te zware belasting voor haar. De Olympische spelen van Londen 1948 is een geslaagde Olympiade voor Nederland. Met 5 gouden, 2 zilveren en 9 bronzen medailles keren de onzen huiswaarts. De Britse posterijen geven vier zegels uit met de beeltenis van Koning George VI (Afb. 32) Met een opdruk in zwart verschenen gelijke series van de Britse protectoraten Bahrein, Kuwait, Muscat & Dubai, Marokko en Tanager. In Londen wordt een Olympisch machinestempel gebruikt: "Olympic Games Wembley, GT.Brit" met rechts de Olympische ringen in zeven golvende lijnen (Afb. 33). Een noviteit is de uitgifte van een Olympisch luchtpostblad (Afb. 34) Er werd tevens een rood frankeremachinestempel in Wembley gebruikt, met links een ovaal met Olympische ringen. Een uiterst zeldzaam stempel! (Afb. 35) Naast de Engelse emissies gaven slechts vier andere landen Olympische postzegels uit met betrekking tot de spelen van 1948: Oostenrijk (1), Monaco (9), Zuid-Korea (2) en Peru (4, eveneens in blokvorm). De geschiedenis van Fanny Blankers-Koen kent geen goed Olympisch vervolg. Tijdens haar

derde optreden aan een Olympiade wordt FBK geveld door een virus. Ze heeft koorts en moet verstek laten gaan op de halve finale 100 m. Enkele dagen later is ze zodanig verzwakt om de finale 80 m horden tot een goed eind te brengen. Ze had al aangegeven niet meer op de 200m en 4x 100m uit te komen. Een triest afscheid. Fanny's erelijst is ongeëvenaard. Zij behaalt in haar loopbaan liefst 58x Nederlandse titels, waaronder twee titels bij het kogelstoten. Vijf maal Europees kampioen. Wereldkampioenschappen kende men in die tijd niet. En vier Olympisch titels (Afb. 36). In 1999 werd Fanny Blankers-Koen gekozen tot mondiaal beste atlete van de twintigste eeuw. Standbeelden van haar staan in Rotterdam en voor het naar haar vernoemde 'FBK-Stadion' in Hengelo waar ieder jaar de 'FBK-Games' worden gehouden. Een sporthal in Hoofddorp, een sportpark in Almere en een straat in Arnhem sieren haar naam. Zelfs een brandweerkazerne in Amsterdam kreeg haar naam. Naast haar vele eigen onderscheidingen bestaat ook de 'Fanny Blankers-Koen trofee' die na haar overlijden (25.1.2004), in 2005 werd uitgereikt aan judoka Anton Geesink, kunstrijdster Sjoukje Dijkstra, roeier Nico Rieks, schaatser Ard Schenk en voetballer Johan Cruyff. In 1960, 1964 en 1968 fungeerde FBK als 'chef d'equipe' van de Nederlandse Olympische ploeg. In 1956 werd in Nederland na 1928 een tweede Olympische postzegel uitgegeven, eveneens met toeslag om in de kosten van atleten naar het verre Australië bij te dragen. Om onbegrijpelijke redenen boycotte de Nederlandse

Staat de Olympische Spelen van 1956 in verband met de Russische interventie in Hongarije. De Russen en Hongaren gingen wel! Niet het Nederlands Olympisch Comité, maar de slachtoffers in Hongarije ontvingen nu 100.000 gulden uit de fondswerving. De emissie bestaat uit vijf zegels. Vier daarvan met gestileerde sportafbeeldingen. De voorstelling van de 5c+3 goudgele zegel verbeeldt Fanny Blankers-Koen, geïnspireerd door het bronzen standbeeld van FBK in Rotterdam, gemaakt door Han Rehm (Afb. 37). Een tweede postzegelode die FBK ten beurt valt, is een portretsilhouet zegel met toeslag uit 2010 (Afb. 38) Stadspost Apeldoorn wijdde in 1972 een Olympisch zegel aan haar als hordeloopster met een tekst van '3x goud' (Afb. 39). Dat is toch een te weinig! Een andere fout

treffen wij aan op het zegel van Palau. Daarop staat: 'The Flying Dutchwoman'. De juiste benaming is: 'The Flying Housewife' (Afb. 40: zegel Palau).

Bronnen:

- "The 1908 Olympic Games, the Great Stadium and the Marathon", Bob Wilcock (2008)
- "De Olympische Spelen van 1896 tot heden", Volker Kluge (1984)
- "Fanny, de geschiedenis van 4 gouden medailles", Jan Blankers en Aad van Leeuwen
- "Olympisch Oranje", Ton Bijkerk (2008)
- "Olympische Spelen 1948, Wout Middelbeek

Selectie stempels en 'smartstamps' van Dorando

34

35

36

37

38

39

40

